

Dr. Vezekényi Ursula
tanácselnök, Kúria

A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége

Bevezetés

A gazdasági társaságok vezető tisztségviselői a társaság alakulásának elhatározásától a társaság megszűnéséig a társaság érdekében, a jogszabályok, a létesítő okirat és a társaság legfőbb szerve által meghatározott keretek között kötelesek eljárni. E szabály a fizetéseketelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése esetén részben megváltozik, a hitelezői érdekek előtérbe kerülnek. Ha a vezető tisztségviselő fenti kötelezettségét megszegi, akkor az ezzel okozott károkért felelősséggel tartozik. Ez a felelősség lényegesen eltér a szerint, hogy az igény a társaság mely létszakaszához fűződik (előtársasági létszakasz, fenyegető fizetéseketelenség, társaság megszűnése), és eltérő jogi szabályozást találunk arra vonatkozóan is, hogy az igényt a társaság, a társaság hitelezője vagy harmadik személy érvényesíti.¹ Speciális, szerencsés esetben nem feltétlenül minden gazdálkodó szervezetet érintő fenyegető fizetéseketelenség esetére a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 33/A. §-a, valamint a kényszertörölt cégek vezető tisztségviselői tekintetében a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.) 118/B. §-a tartalmaz előírásokat.

Feledésbe merült tény, hogy az 1094/2005. (IX. 19.) Korm. határozat egy új csődtörvény koncepcióját fogadta el. Az új jogszabály megalkotását megelőzően a jogalkotó szükségesnek tartotta a hatályos Cstv. egyes rendelkezéseinek módosítását, olyan intézkedések elfogadását, amelyek a gazdasági forgalom kiszámíthatóbb és átláthatóbb működését segítik elő. A Cstv. bírói gyakorlata alapján akkorra már egyértelművé vált: a szabályozás nem biztosítja, hogy a gazdálkodó szervezetek vezetői elszámoljanak tevékenységükről, annak hiányában is szinte minden következmény nélkül befejezhetik működésüket. Ezért szükséges volt megfelelő szankciókkal arra ösztönözni a gazdasági társaságok menedzsmentjét, hogy törvény által szabályozott módon vonuljanak ki a gazdasági társaságból. Az ezen jogpolitikai célok érdekében megalkotott 2006. évi VI. törvény vezette be a Cstv.-be új rendelkezésként a 33/A. § szabályait.

Az új felelősségi rendszer szabályozásában a 2011. évi CXCVII. törvénnyel történt lényeges változás, amely kifejezetten a bírói gyakorlatban tapasztalt nehézségekre tekintettel módosította a Cstv.-t. Az új Ptk. ugyancsak

változásokat eredményezett a szabályozásban. A Ctv.-nek a 2011. évi CXCVII. törvényel történt módosítása 2012. március 1-jei hatállyal vezette be a kényszertörölt jogintézményét. A Ctv. 118/A. §-a, majd a Ctv. 2013. évi CCLII. törvénnyel történt módosítása után a 118/B. § módot ad a kényszertörölt cégek hitelezői számára, hogy a törölt cég vezető tisztségviselői felelősségének megállapítását, marasztalásukat kérjék a hitelezői érdekeket sértő meghatározott magatartások esetén. E felelősségi rendelkezések jogalapja az új Ptk. 3:118. §-ában rögzítésre került.

1. A Cstv. 33/A. §-a szerinti perek

A Cstv. 33/A. §-a egy bonyolult, időben igen elhúzódó eljárást szabályoz, amely lehetővé teszi a Cstv. 3. § (1) bekezdés a) pontja szerint a hatálya alá tartozó jogalanyok, vagyis az e törvény értelmében vett gazdálkodó szervezetek hitelezői számára, hogy egy tipikusan kétlépcsős eljárásban az adós vezető tisztségviselőivel szemben igényt érvényesítsenek, nevezettek javukra a bíróság marasztalja, ha annak törvényi feltételei fennállnak.

Először – főszabály szerint – a vezető tisztségviselők felelősségének megállapítását kell kérni a bíróságtól. E per kezdeményezésére az adós bármelyik hitelezője továbbá az adós felszámolója jogosult. A vezető tisztségviselők felelősségének megállapítására irányuló perben azt kell a felperesnek bizonyítania – amennyiben a törvényi vélelem nem áll fenn –, hogy a vezető tisztségviselő (annak minősülő személy) a fizetéseketelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően nem a hitelezők érdekeinek figyelembe vételével (a korábbi jogi szabályozás mellett a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján) látta el vezető tisztségviselői feladatait és ezáltal az adós vagyona csökkent, a hitelezők követeléseinek teljes kielégítését megghiúsította, illetve elmulasztotta a környezeti terhek rendezését.

Amennyiben a megállapítási per a vezető tisztségviselő felelősségét meghatározott összeg erejéig megállapította és az adós felszámolása jogerősen befejeződött az adós bármelyik hitelezője ki nem elégített hitelezői igénye erejéig a megállapítási perben megállapított összeg figyelembe vételével kérheti a vezető tisztségviselő marasztalását. Több hitelező igényérvényesítése esetén a hitelezői követelések arányos kielégítésére kerül sor. Valójában tehát a megállapítási kereset felperese eredményes, vagy kevésbé eredményes perlésének eredményén minden

¹ Gárdos István – Gárdos Péter: A vezető tisztségviselők felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben. In: Ügyvédek Lapja 2014. március–április, 15. o.

olyan hitelező osztozik, osztozhat, aki a Cstv.-ben meghatározott jogvesztő határidőn belül marasztalásra irányuló keresetet terjeszt elő. Ez a megoldás a hitelezők számára nehezen érthető és tolerálható, továbbá nincs figyelemmel a Cstv. szerinti hitelezői sorrendre sem.

Speciális, a Cstv. 33/A. § (7) bekezdésében meghatározott tényállás mellett a megállapítási per helyett marasztalási kereset is előterjeszhető, ha az ott meghatározott feltételek fennállnak.

2. A Ctv. 118/B. §-a szerinti perek

A kényszertörlesztés jogintézményének 2012. március 1-jei bevezetésével megteremtődött a lehetősége annak, hogy a kényszertörölt cégek vezető tisztségviselőinek felelősségének a hitelezők irányában megállapításra kerüljön. Tekintettel e jogintézmény bevezetése óta eltelt viszonylag rövid időre (a marasztalási per csak a kényszertörlési eljárás befejezését követően indítható) előfordulhat, hogy érdemben vizsgálható joggyakorlat még nem alakult ki. Az esetleges joggyakorlat feltárását – ha van annak elemzését – a joggyakorlat-elemző csoport feladatának tartja.

I. A vizsgált jogkérdések meghatározása

A vonatkozó bírói gyakorlatban számtalan jogértelmezési, jogalkalmazási kérdés merült fel. Ezek közül csak a legfontosabbakat vizsgálhatja a joggyakorlat elemző csoport. Ilyen, általános jellegű kérdés, hogy az adott perben a Cstv., illetve a Ctv. melyik időállapotát kell alkalmazni. Az új Ptk. hatályba lépésével szinte egyidejűleg felmerült az a kérdés, hogy az új Ptk. 3:118. §-a szükségtelenné teszi-e a Cstv. 33/A. §-át, illetve a Ctv. 118/B. §-át. Nem egyértelmű jelenleg az sem, hogy a Cstv. 40. §-ában szabályozott perindítási lehetőség hogyan viszonyul a Cstv. 33/A. §-a szerinti perekhez. Tisztázni kell azt is, hogy a társaság által érvényesített kártérítési igény és a hitelezők igényérvényesítése egymást kizárják-e, van-e sorrendiség ebben a körben.

Ezen általános jellegű kérdések mellett a bírói gyakorlatban a Cstv. alkalmazásában számtalan konkrét probléma is felmerült. A legtöbb kérdést az vetette fel, hogy mikor állapítható meg a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése, ennek bizonyítása mikor minősül szakértői kérdésnek. Nem egyértelmű az sem, hogy mik minősülnek a Cstv. 33/A. §-a (1) bekezdésében szabályozott, a felelősség megállapítására okot adó vezető tisztségviselői magatartásoknak. Vizsgálni kell a vezető tisztségviselő felelősség alóli mentesülésének feltételeit, vala-

mint a hitelezői érdekeket sértő magatartására vonatkozó törvényi vélelmet is. A vizsgálat kiterjed olyan jellemzően az elsőfokú eljárásban felmerülő kérdésre is, mint hogy a keresetlevélnek mit kell ilyen perekben tartalmaznia, ki minősül a kereset benyújtására jogosult hitelezőnek, valamint hogy ugyanazon vezető tisztségviselővel szemben felelősségének megállapítása iránt indítható-e egyszerre vagy egymást követően több kereset is. Végül egyértelműsíteni szükséges, hogy a megállapítási perben megállapított kártérítési összeg kik között és milyen szempontok szerint osztható fel.

Fontos hangsúlyozni, a joggyakorlat-elemző csoport vizsgálódása nem terjed ki a vezető tisztségviselőknél a jogi személy irányában fennálló felelősségének kérdéseire, illetve a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. tv. (a továbbiakban: Ptk.) 6:540. §-a szerinti a társasággal egyetemleges felelősségének kérdéskörére.²

II. Munkamódszer

A joggyakorlat-elemző csoport 2016. február 2-án megtartott ülésén úgy határozott, hogy kb. 200 jogerős bírósági ítéletet dolgoz fel azonos szempontok alapján. Emellett szükségesnek mutatkozik a vonatkozó jogirodalmi álláspontok megismerése, valamint néhány európai uniós tagállam nemzeti szabályozásának, joggyakorlatának vizsgálata a fenti kérdésekkel kapcsolatban.

III. Ütemterv

A joggyakorlat-elemző csoport bírói tagjai 2016. március 30-ig feldolgozzák a jogerős ítéleteket, melynek eredménye minden tag számára megismerhetővé válik. Ezt követően – 2016. május 15-ig – az egyes problémakör feldolgozását vállaló bírói tagok rövid tanulmányban összegzik az adott problémakör tekintetében a joggyakorlatot, a felmerült problémákat és azok megoldására irányuló javaslatukat. Ugyanezen időpontig elkészülnek a csoport nem bírói tagjai által vállalt tanulmányok is. 2016. június 30-ig a joggyakorlat-elemző csoport újabb ülést tart, amelyen az elkészült tanulmányok tükrében a felmerült jogkérdésekben a csoport tagjai megkísérlik az egységes, vagy legalábbis többségi álláspont kialakítását. ■

² Az új Ptk. szabályozásáról lásd részletesen: Nochta Tibor: A vezető tisztségviselő magánjogi felelősségének mércéjéről és irányairól az új Ptk. alapján. In: Gazdaság és Jog, 2013/6. sz., 3–8. o.